

Fastfrosset

I 2021 vedtog Folketinget en ny aftale om fordeling af basismidler til forskning, som afskaffede den bibliometriske forskningsindikator (BFI). Men hvad træder i stedet? Jesper Schneider er professor ved Århus Universitet og ekspert i fordeling af forskningsmidler, og han savner løsninger fra politikere og embedsmænd

□ Rasmus Hage Dalland, redaktør REVY

Der otte danske universiteter får 25 procent af de variable basismidler via den bibliometriske forskningsindikator (BFI), som blev indført for godt 10 år siden. Men med den nye politiske aftale om fordeling af basismidler til forskning fra december 2021 besluttede Folketinget at "fastfryse" indikatoren, der belønner forskningsproduktion.

Jesper Schneider, som er professor på Institut for Statskundskab på Århus Universitet og har indgående kendskab til fordelingsmekanikkerne i sektoren, kalder fastfrysningen en "de facto afskaffelse" af BFI'en.

"Med den politiske aftale skød man BFI'en til hjørne for at købe sig tid til at finde ud af, hvad der skulle komme i stedet for. For BFI'en kommer næppe igen", siger han.

Indtil videre får universiteterne fortsat midler fra BFI'en, men baseret på opgørelsen fra 2020, den sidste inden fastfrysningen. Den ordning kører frem til 2024, men der er stadig ingen meldinger om, hvad der skal træde i stedet.

"Jeg kan godt forstå, at man nogle steder i sektoren er lidt bekymrede, for hvad så nu? Det er også min fornemmelse, at ministeriet endnu ikke har udarbejdet en langsigtet løsning", siger han.

Fordele og ulemper

Tilbage i 2009 blev Jesper Schneider indkøbt som rådgiver, da Forskningsministeriet havde besluttet sig for at indføre en indikator til omfordeling af nogle af de konkurrenceudsatte forskningsmidler. Hans opgave var at

undersøge forskellige indikatorer, og i ministeriet fandt man hurtigt interesse i en model fra Norge, der giver incitament til forskningsproduktion. Med inspiration herfra indførte man i 2012 BFI'en i Danmark. Det betød, at de bøger, artikler og tidsskrifter, forskere på de enkelte universiteter udgav årligt blev opgjort som point, omregnet til kroner og ører og fordelt blandt institutionerne.

"Det er vigtigt at forstå, at det var et nulsumsspil, for der var en fast pulje af penge, selvom den ganske vist voksede år for år. Dem, der forbedrede sig mest relativt i forhold til de andre, fik flere penge ud af det. Så på den måde var der en mindre omfordeling fra de store til de små", siger Jesper Schneider og fortæller, at indikatoren fik en blandet modtagelse på landets universiteter.

På nogle universiteter og institutter har man været oprørte over, at man med BFI'en nu skulle "måles og vejes" med det stigende fokus på publicering og tildeling af point. Andre var mere vant til at have med indikatorer at gøre, men fandt den mangelfuld, fordi den belønnede kvantitet – man så hellere en model, der var baseret på citationer frem for udgivelser.

Men Jesper Schneider peger også på, at man nogle steder i sektoren har oplevet BFI'en som noget positivt.

"Nogle vil hævde, at den har haft en positiv indvirkning på visse områder ved at skabe interesse og opmærksomhed omkring publicering. Og generelt kan man sige, at de yngre og mindre universiteter har været gladere for den end de gamle, fordi de har fået mere ud af den rent økonomisk i forhold til deres størrelse".

Svært at se rationalet

Jesper Schneider mener selv, at BFI'en har haft sine begrænsninger. Den har bidraget til at skabe en vis omfordeling af midler mellem universiteterne, men ikke i særlig stor grad. Og dens motiverende effekt til at skabe flere forskningsudgivelser er også ebbet ud.

"Ofte har den slags indikatorer en meget kortvarig effekt. De skaber en chokeffekt til at begynde med, men bliver ret hurtigt et mål i sig selv. Det er selvfølgelig også meningen. Men man begynder ret hurtigt at tilpasse sig

indikator

og gå efter indikatoren på nogle bestemte måder, der gør, at dens effekt udvandes”.

De officielle begrundelser for afskaffelsen af BFI'en lød, at indikatoren var for omkostnings- tung at administrere. Men ifølge Jesper Schneider er det næppe hele sandheden. Naturligvis var der omkostninger forbundet med BFI'en, såsom forskningsregistrering eller arbejdet i faggrupperne, men han mener ikke, det kan bære hele begrundelsen. For ham handler afskaffelsen af BFI'en snarere om, at den var upopulær blandt nogle aktører, der har haft held med at overbevise nogle politikere om, at den burde sløjfes. Derudover peger Jesper Schneider på det paradoks, at det fra begyndelsen har været uklart, hvorfor man egentlig indførte den.

I Norge, fortæller han, var der er klart forskningspolitisk rationale bag implementeringen af indikatoren, fordi man generelt ønskede at tilskynde til mere forskningspublicering i hele den norske højere uddannelsessektor, som omfatter langt flere institutioner og intuiti- onstyper end den danske. I Danmark er de selvstændige forskningsinstitutioner færre og mange er fusioneret ind under universiteterne.

Hvis han alligevel skal komme med et forsigtigt bud, peger han på den begejstring for incitamentsstrukturer, der især gjorde sig gældende under de Venstre-ledede regeringer, som sad for bordenden, da arbejdet med at indføre en indikator blev sat i gang.

”Man var i det hele taget begejstret for incitamentet og New Public Management, så belønning af forskningsproduktion lå lige for og var forholdsvist nemt at operationalisere. Men man havde ikke noget egentligt forskningspo- litisk mål, sådan som jeg lige kan se det”.

Bibliotekernes rolle

Selvom BFI'en ifølge Jesper Schneider ikke havde et klart forskningspolitisk formål kan afskaffelsen sagtens have konsekvenser for universiteterne alligevel. Og med manglen på politisk vilje til at reformere forskningsfinan- sieringssystemet efterlader det sektoren med udfordringer. Selvom de fastfrosne BFI-midler fortsat bliver tildelt, så efterlader det spørgs- mål om, hvordan de bliver fordelt internt på de

“ Med fjernelsen af BFI'en, så forsvinder der helt klart nogle arbejds- opgaver, som egentlig var solidt forankret ved bibliotekerne

forskellige institutter. I nogle tilfælde kan der også være tale om, at man har indført løntillæg til forskere baseret på forskningsudgivelse – et incitament, der nu er svært at opretholde.

Også på universitetsbibliotekerne kan afskaffelsen af BFI få konsekvenser, mener Jesper Schneider.

”Med BFI'en skulle al forskning registre- res, så på den måde fik man jo for første gang noget virkelig kvalificeret og ensartet forsk- ningsstatistik. Og det er min klare opfattelse, at universitetsbibliotekerne har spillet en stor og væsentlig rolle i forhold til den registrering. Med fjernelsen af BFI'en, så forsvinder der helt klart nogle arbejdsopgaver, som egentlig var solidt forankret ved bibliotekerne”, siger han.

Ifølge Jesper Schneider er det dog ikke et argument for at bevare en indikator, der var sat i verden med helt andre, om end uklare, formål. Men det er væsentligt at spørge, om forskningsregistreringen stadig er en prioritet, når der ikke er midler knyttet til den.

”Så hvad gør bibliotekerne nu? Med BFI'en fik man altid en mail tre måneder i forvejen til påmindelse om, at vi skulle huske at registrere vores data. De mails får vi ikke mere”.

Jesper Schneider bidrog i 2019 til en rapport om resultatbaseret fordeling af basismidler til forskning, som blev udgivet af Forsknings- og Undervisningsministeriet.

”Den rummer forslag til reform og erstat- ning af BFI'en. Men der har tilsyneladende endnu ikke været politisk interesse i at kigge den rapport igennem”.